

פרוטוקול מס' 338
מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום צ"י"ט באייר, תשל"ג
(21.5.73), שעה 11.15

נ כ ח ר

חברי הועדה: היו"ר י. גולדשמידט
א. אנקוריון
מ. כיכי
ב. הלוג
ח. צדוק
י. קורן
י.ה. קלינגהופר

מוזמנים: א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
ג. לורך - מזכיר הכנסת
י. קרפ - מטעם משרד המשפטים

ד. פלחי - מזכירת הועדה

רשמה: מ. טרלו

סדר היום: חוק יסודי: זכויות האדם

היו"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.

חוק יסוד: זכויות האדם

סעיף 18

ב. הלוי:
אנחנו אישרנו את הסעיפים (א) ו-(ב).
היתה תמימות דעים שהכלל של רטרואקטיביות
לא יחול.

סעיף (א) קובע העקרון של איסור רטרואקטיביות
בחוק פלילי.

בישיבה האחרונה שהתקיימה ב-26 לפרץ
הציע חה"כ צדוק לקצר את הרשימה. הוא הציע לכתוב: הוראה זו לא
תחול על כל חוק הבא לעשות דין על פשעים לפי עקרונות המשפט המקובלים
על עמי תרבות, או חבר דומה. יש הגורסים לכתוב "לפי המשפט הבינלאומי"
הצעת חה"כ צדוק היתה האנומרציה של החוקים שיש להם רטרואקטיביות
כמו חוק לעשיית דין בנאצים, או פשעים נגד האנושות, כל זה מכוסה ע"י
סעיף 20. הצעת חה"כ צדוק לעתיד היא, שלא יהיה חוק לעשיית דין בנאצים
אבל יכול להיות חוק נגד פשעי מלחמה או פשעים במהדורה אחרת, מסוג
דומה, פשעים בינלאומיים. דברים הנחשבים לפשע לפי כל המושגים.
צריך להשאיר לכנסת יז חפשיית לחקיקה רטרואקטיבית פלילית לגבי עבירות
שמהות פשע לפי עקרונות מקובלים על עמי תרבות.

היו"ר רצה לצמצם פחות, ולהשאיר קצת
אנומרציה, אבל את החוק לעשיית דין בנאצים אפשר להוציא, מפני
שהוא קיים.

השאלה היא אם להשאיר את הניסוח המפורט
עם הקלאוזולה הכללית, או לקצר.

י.ה. קלינגהופר: אני מבין סעיף קטן (א) נשאר.

סעיף קטן (ב), דומני שחוק לעשיית דין
בנאצים ובעוזריהם, עשיית פשעים נגד האנושות וכו', ענישתם מקובלת
על עמי תרבות, כך שגם מבחינה זו אני לא רואה צורך לאנומרציה כזאת.
איך באו הנאצים על עונשם? נכרת הסכם לונדון בשנת 1945, שזה מסמך
בינלאומי, שנתן ביטוי לכללים מסוימים שחשבו שכאותה תקופה כבר
נתגבשו כמקובלים על כל עמי התרבות. גם הסכם טוקיו שלפיו הועמדו
לדין היפאנים בדומה לכך. זה היתה קודיפיקציה של עקרונות שלמענם
בעלי הכרית יצאו למלחמה. אני כן אני חושב שכל זה כלול בנוסח
המקוצר המוצע ואין צורך לפרט יותר.

היו"ר י. גולדשמידט: חה"כ צדוק אמר שבדור הזה למדנו משהו.
בשנות ה-30 או ה-40 לא היו חושבים
על סוגי פשעים ובהיקף שהיו. היות ועבר עלינו הנסיון הזה, למדנו
להיות זהירים ולא לכבול את ידינו ע"י סעיף קטן (א). אם
חלילה נעמוד בפני סידרה של פשעים שגם היום לא כללנו ולא כתבנו
אותם בשום חוק, הרי צריכים למנוע שפעם אם יצטרכו לדון אנשים על
עבירות שנעשו בזמן שלא היה החוק הזה, אפשר יהיה לעשות זאת.

ב. הלוי:
הייתי בהסס לפחוק את כל האנוברציה, כי היא זורה אור על מה אנחנו מתכוונים בספר הפשעים לפי עקרונות המשפט המקובלים. אם זה ייאמר באופן יבש, ההוראה הזאת לא תחול על הפשעים המקובלים על עמי התרבות. יכולים לומר שהיוף הוא גם כן פשע המקובל בכל העולם. הפרשנות יכולה להיות רחבה. אני מסכים שלא צריך להזכיר את חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם כי זה חד פעמי והוא בתוקפו. אבל הייתי כותב: הוראה זו לא תחול על הבא להעניש על פשעים נגד האנושות, נגד העם היהודי, פשע השמדת עם, או פשעים אחרים לפי עקרונות המשפט המקובלים על עמי תרבות. אלה פשעים מסוג מסוים ולא פשעים דגילים כמו גניבה או שבוט שקר. אני מפליץ להשאיר קצת מן הדברים שכתבנו.

א. ידין:
בדיקת כל הרשימה עצמיה בעמדה בסימן שאלה מה אנחנו רוצים להשאיר. אנחנו מתכוונים לפשעים מהסוג המפורט באנוברציה. אבל יש נקודה נוספת, והיא: הפשעים נגד העם היהודי. על זה לא הייתי מותר. יש כאן נקודה פוליטית שמכניסים לחוק הזה. אני מציע לפחוק את החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם הייתי משאיר את הפשעים נגד האנושות, נגד העם היהודי, פשעי מלחמה או פשעים לפי עקרונות המשפט המקובלים על עמי תרבות.

ב. הלוי:
מקבל את הערת פרופ' ידין שנמחק את החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, וכן חוק פשע השמדת עם. אני מציע שנכתוב: או פשעים לפי המשפט הבינלאומי. יש מושג של פשע בינלאומי. פשע בין לאומי הוא פשע נגד האנושות ומירטיות.

היו"ר י. גולדשמידט:
אינני יודע מה זה פשע בינלאומי. אם אומרים: נגד החוק הבינלאומי, צריך להוכיח שיש חוק כזה.

ב. הלוי:
אם כך, אולי נכתוב: לפי עקרונות המשפט הבינלאומיים.

היו"ר י. גולדשמידט:
מעשים כגון חטיפת מטוסים או פיצוצים, האם זה נוגד את עקרונות המשפט הבינלאומיים?

י.ה. קלינגהופר:
כן.

א. ידין:
אני ממחה מפני אנשי המשפט הבינלאומי, הם יגידו שזה לא המשפט הבינלאומי. אני מציע לומר: עקרונות המשפט המקובלים על עמי תרבות. זה כולל גם פשעים כמו חטיפת מטוסים או פיצוצים. אם אני אומר: משפט בינלאומי, אפשר להתוכח אם זה ענין של משפט בינלאומי.

י. קורן:
אני נוטה לדעת חברי הועדה שמציעים לפחוק את החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם. אני חושב שאפשר להשאיר את הפשעים נגד העם היהודי. אנחנו חיים בדור שזה יכול לקרות, חס וחלילה. אני בעד זה שפשע השמדת עם יישאר. זה הגיוני ואנושי.

אני מבין שרוצים לתת לזה דפוסים ברורים. אם מצמידים את זה למסמכים בינלאומיים משפטיים, מסתבכים. אי אפשר לדעת לאיזה סיבוכים יכניס אותך המשפט הבינלאומי. אני הייתי משאיר את הנוסח הקיים.

מ. ביבי:
אני בעד השארת הסעיף כמו שהוא, בלי הוצאת כל חלק. החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם מלווה בתופעה מיוחדת בדור הזה, וצריך לתת לה ביטוי. השמדת עם, גם כן צריך לתת לזה ביטוי. הנאצים השמידו לא רק יהודים אלא ניסו להשמיד עמים אחרים. לגבי עקרונות המשפט המקובלים על עמי תרבות, או עקרונות המשפט הבינלאומי - אני מעדיף את הנוסח המופיע כאן. לדעתי לא צריך להיות קשור להחלטה פורמלית של עקרונות משפט בינלאומי, כאשר העקרון או המעשה עצמו אינם יכולים להתקבל על עמי תרבות, גם אם אין לו רוב במוסד פורמלי בינלאומי, צריך שיקבל ביטוי בחוק.

י.ה. קלינגהופר:
עלינו להיות זהירים ולא לפתוח בסעיף קטן (ב) פתח לאינטרפרטציות שירוקנו את סעיף קטן (א) מתוכנו. אינני רוצה שהחריג של עקרונות המשפט המקובלים על עמי תרבות, יוגבל להתפרש כאילו זה יחול על "לא תרצח" וכו' (הדברים הכתובים בעשרת הדיברות). יאמרו שעל רצח ניתן לחוקק חוק רטרואקטיבי. צריך להבטיח בניסוח שלא תינתן אינטרפרטציה כזאת, אפשר להשאיר את זה, אבל לא את הסיפא כפי שהיא כתובה.

היו"ר י. גולדשמידט:
יש מי שמוותר על החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם, ויש האלה המעוניינים להשאיר את הדבר. נאמר על עמי תרבות, ולא על עמי התרבות. הקושי שלנו הוא: כמה חופש אנחנו רוצים ליטול לעצמנו. חה"כ קלינגהופר חושש שעלולים לפרש אותנו שאנחנו נוטלים לעצמנו יותר מדי חופש, וזה יכול להיות ניצול לרעה.

מ. ביבי:
אולי נאמר: או פשעים כאמור, הנוגדים עקרונות המשפט המקובלים של עמי התרבות.

ב. הלוי:
זה דבר יוצא מן הכלל לעשות חוק רטרואקטיבי. אם מגדירים את זה בהרבה מקרים מפורטים כדי להצדיק עוד מקרה שאיננו מפורט בו, זה צריך להיות ברור, שזה מקובל כפשע בינלאומי ולא שזה מקובל בכל העמים בתור פשע מקומי שחוגגתו מענישים בכל העולם. המדובר בפשע אוניברסאלי.

י. קרון:
תמיד כאשר קבענו עקרון יוצא מן הכלל נהגנו פירוט ולא הכללה. ההערה של פרופ' קלינגהופר שקיבלה חיזוק של חה"כ הלוי, הוא בהגיון החקיקה שלנו כל הזמן. תמיד אמרנו שיש לנו עקרון, אבל במקרים מסוימים או שיש חוק או שיש מקרה הקרוב, ונתנו לזה דפוסים קונקרטיים. לכן צודקים אותם חברי הועדה שלא רוצים לצמצם את העקרון.
אני נוטה לקבל את העמדה של חה"כ קלינגהופר והלוי. יתכן שהנוסח צריך להיות שונה.

היו"ר י. גולדשמידט:
 אני נוטה לקבל את הסעיף כמו שהוא.
 אני מצטרף שעלי לעזוב, ואבקש את
 חה"כ הלוי להמשיך בניהול השיבה.
א. אנקוריון:
 גם אני תומך בסעיף כמו שהוא. בפורמולה
 הכללית אני חושש שילך לאיבוד מה שרצינו
 להגיד.

היו"ר ב. הלוי:
 השאלה היא אם להשאיר את האנומרציה כמו
 שהיא או למחוק את החוק הבא לעשות עשיית
 הין בנאצים ובעוזריהם. אני מבין שיש קונצנזוס להעניש על פשעים
 נגד העם היהודי ונגד האנושות.

ה צ ב ע ה

בעד השארת החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם - הרוב

ה ו ח ל ט

בסעיף (ב) להשאיר את החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם

היו"ר ב. הלוי:
 יש שתי נוסחאות... פשעים לפי עקרונות
 המשפט המקובלים על עמי התרבות; או:
 פשעים לפי עקרונות המשפט הבינלאומי.

י.ה. קלינגהופר:
 אולי לא נשתמש במונח של משפט בינלאומי
 וגם לא בנוסח המוצע כאן, אלא נמצא פתרון
 ביניים - לפי עקרונות המשפט המקובלים על הקהילה של עמי תרבות.
 זה משקף את הצד הבינלאומי, אבל יחד עם זה לא מזכיר במפורש את
 המשפט הבינלאומי.

י. קורן:
 יש הצדקה לכלול את הסיפא ולצרף לזה
 "עמי תרבות".

ה ו ח ל ט

הנוסח יהיה ... לפי עקרונות המקובלים על משפחת עמי
 התרבות.
 סעיף 18 אושר בתיקון הנ"ל.

סעיף 19

היו"ר ב. הלוי:
 לא היו הסתייגויות לסעיף הזה.
 יש פה קודיפיקציה של המשפט המקובל
 עלינו בבתי המשפט.

ה ו ח ל ט

סעיף 19 - אושר

סעיף 20

היו"ר ב. הלוי:

על הסעיף הזה התווכחנו ארוכות.
זה סעיף שנעשתה בו משרה.

סעיף קטן (א):

סעיף קטן (ב):

סעיף קטן (ג):

היו"ר ב. הלוי:

אני הצעתי את הגירסה השניה, בסעיף (ג)
בחוק הקנדי משנת 60 כתוב שחוק זכויות
האדם עדיף על כל חוק אלא אם החוק אומר במפורש שהוא רוצה לסטות
מסעיף מסוים של חוק זכויות האדם. על אף האמור בחוק הטרואקטיביות
הכנסת רוצה לחוקק חוק שאיננו מכוסה ע"י סעיף 18, אז עליה לומר
על אף האמור בסעיף 18 לחוק זכויות האדם, מחוקקת הכנסת בזה...
יש גורסים שזה בלאו הכי בסמכותה של הכנסת. כאשר חוק זה יתקבל
ברוב פשוט, מה מונע את הכנסת הבאה או את המחוקק לעתיד לבוא
לא לבטל אותו אלא לחוקק בניגוד לו ולומר שחוק אחרון עדיף?

אם כתוב בפירוש דבר שהוא מנוגד לחוק
זכויות האדם, מי יכול לשלול מהכנסת את הזכות לחוקק חוק זה, כל
עוד לא שריינו איזה סעיף? ועתה המשנה לא סיכמה שסטייה מחוק זה
טעונה רוב מיוחד. אם אין רוב מיוחד, אז כשם שאפשר מחר לבטל
כל אחד מהסעיפים האלה, כך אפשר לסטות מכל אחד מהסעיפים האלה.
היו חברים שהציעו להשאיר זאת לפרשנים.

האם לסעיף קטן (א) יש הסתייגויות?

י.ה. קלינגהופר:

הכוונה ברורה אבל הניסוח יכול לעורר
היסוס. הכתוב בסעיף זה יוצא מתוך
ההנחה שפירוש אחד מתיישב עם חוק יסוד ואחר לא מתיישב עמו.
אין הדבר כך.

היו"ר ב. הלוי:

מציע לכתוב: כל חוק יפורש במידת האפשר
בלשון שאפשרת את הדבר ברוח החוק הזה.
או חוק המתיישב אתו ואיננו סותר אותו.

א. אנקוריון:

אם החוק הזה הוא אי-רלבנטי לגבי איזה
שהוא חוק, הייתי אומר שיש מקום לפירושים
שונים. הכוונה היא, אם יש פירוש המתיישב עם החוק הזה, או לא מתיישב
עם החוק הזה. במקרה כזה יש להעדיף את הפירוש המתיישב עם החוק
הזה. אני בעד הניסוח המוצע בסעיף קטן (א).

ח. צדוק:

אנחנו דנים בשתי חבילות של חוקים.
חוקים עד היום וחוקים מהיום.
גם סעיף (א) וגם (ב) מתייחסים לחוקים שישנם עד היום. על העתיד
חל סעיף קטן (ג) לגבי העתיד אין שאלה אם הפירוש מתיישב עם
החוק או לא, ומה יש להעדיף. גם אם הוא לא מתיישב, וכרוך שהוא
נוגד את חוק היסוד, חוק היסוד עדיף. נידרש לסעיף (א) רק בנוגע
לחוקים שנתקבלו עד עכשיו. אני הייתי מאחד את סעיפים (א) ו-(ב)
והייתי אומר שהחוק הזה איננו גורע מתוקפו של שום חוק אחר, ובלבד
ש... ואז בא סעיף (א). הייתי אומר שכל מה שקיים עד קבלת החוק
הזה עומד בעינו, אבל בפרשנות אעדיף את הפירוש המתיישב עם החוק
על הפירוש הנוגד אותו. אני הייתי מקדים את (ב) ל-(א).

י. קרפ:
הבעיה היא, כאשר יש סתירה בין חוק יסוד לבין חוק העתידי. אתה אומר: איש אפשרות לפרש אותו בהתאמה. זה לא יהיה במישור השאלה אם חוק היסוד עדיף או לא. אתה תיתן לו את הפרשנות של חוק היסוד.

ח. צדוק:
בית המשפט יצטרך לשאול את עצמו רק שאלה אחת: האם החוק הזה מתיישב עם חוק היסוד או לא. אילמלא זה שאנחנו משאירים בתוקפם את החוקים הקיימים, לא היינו נדרשים לא ל(א) ולא ל-(ב) היינו אומרים שכאשר יש סתירה בין חוק יסוד וחוק רגיל, חוק יסוד עדיף.

י.ה. קלינגהופר:
לפני שאתה מגיע למסקנה שהמצב לפי חוק היסוד והמצב לפי חוק העתידי סותרים זה את זה, אתה צריך להגיע לתמונה המשפטית בהדרגה של פרשנות. הפרשנות קודמת לראיית המצב שנוצר. על כן העניין של הפרשנות, לפני שמוגיעים לקביעה מה המצב המשפטי. לזה יש יסוד הן בחוקים הקודמים והן בחוקים העתידיים. על כן (א) צריך לחול על שניהם.

ח. צדוק:
אילמלא הייתי משאיר את החוקים הקיימים לא הייתי מכניס כאן כלל פרשנות. כלל פרשנות בא בדי ליטול, ולו במקצת, את העוקץ הבלתי נעים של מה שכתוב ב(ב). אילמלא סעיף קטן (ב) הייתי אומר: חוק שיש בו סתירה לחוק זה, כוחו של חוק יסוד זה עדיף. הייתי משאיר לבית המשפט לנהוג לפי כללי הפרשנות הרגילים. זהו זה היה נוהג ביחסים בין חקיקת משנה וחקיקה רגילה. מדוע אני נזקק לזה? רק לצורך סעיף קטן (ב). אני מציע לקבוע שתי סוגיות. חוקים קיימים וחוקים עתידיים. בנוגע לחוקים הקיימים, אנחנו קובעים שהם נשארים בתוקפם. תמיד ראיתי את הכתוב בסעיף (א) כסייג, כהחלשת העוקץ של סעיף (ב).

א. צדוק:
אני חולק על דעתו של חה"כ צדוק הרעיון של (א), אם מקבלים אותו, שייך גם ל-(ב) וגם ל-(ג). סעיף (א) בא כאשר אני צריך לבחור בין פירושים שונים. אני חושב שסעיף (א) צריך להשאיר כסעיף בפני עצמו, בצורה שיחול על שניהם, תוך כדי כך שאנחנו מודעים לכך שבאשר לסעיף (ב) יש לו משמעות אחרת מאשר לגבי סעיף (ג).
נקודה אחרת היא, לגבי איזה משתי ההוראות האלה, (א) רצוי. לפי סעיף (א) יתכן שאנחנו מצמצמים יותר מדי את שיקול הדעת של בית המשפט, שבמקרה שתבוא לפניו סיטואציה כזאת ששני הצדדים מציעים פירוש שונה לחוק, בית המשפט אומר שיש שני פירושים. בא הסעיף הזה וקובע שעכשיו צריך להחליט ועל בית המשפט לבחור את הפירוש המתיישב עם החק.

השאלה היא: מה אנחנו רוצים?
יתכן שזה מן הדברים שמוטב לא לחוקק אותם מאשר לחוקק. גם לגבי העבר יש לזה משמעות מצמצמת. אם לגבי החוק הקודם מתעוררים שני פירושים, אני לא נותן לבית המשפט לבחור באופן חפשי איזה פירוש נראה לו יותר, אלא אני מטיל עליו מראש לבחור בכיוון מסוים.

היו"ר ב. הלוי:
לי חשוב ש(ב) יהיה מיוצג ע"י (א), שלא יבוא מי שהוא - אפילו בית המשפט - ויוכל לומר: אנכם כתוב ב-(א) ... פירוש המתיישב עם חוק מסוד זה עדיף, אבל (ב) אומר שאין להזיח אף טיפה מכל דין קיים.

במשך 25 שנות קיום המדינה, פסק בית- המשפט העליון כך. מכיון שסעיף 20(ב) אומר שכל דין קיים, אז לא מתחשבים בחוק זכויות האדם. אלא אנחנו רוצים לומר שבית המשפט העליון יהיה חייב לשנות את פסיקתו הקיימת במשך 25 שנה, מפני שלא היה חוק זכויות האדם, לאחר שקיים חוק זכויות האדם, ואם נמצא שיש סתירה לכאורה אבל אפשר לתרץ אותה בגדר לשון החוק אבל בניגוד לפרשנות הקודמת של בית המשפט, בית המשפט ישנה את פסיקתו. אמנם החוק הישן בעינו עומד, אבל הוא כפוף לעדיפות הפרשנות לפי חוק זכויות האדם. את זה צריך לבטא:

א. אנקוריון:

יתכן שיש מקום להקדים את סעיף (ב) ל-(א). אבל מה שלא נראה לי בדברי חה"כ צדוק זה שהוא מצמצם את האלמנט רק לגבי מה שהיה בעבר. אני סבור שאין להבדיל. יכול להיות מצב גם לגבי חוקים עתידיים שלא יתיישבו, ואם יש סתירה, אנחנו קובעים שכוחו של חוק יסוד זה עדיף. פירוש סעיף (א) צריך להיות לגבי העבר וגם העתיד.

י.ה. קלינגהופר:

אולי מוטב לפחוק את סעיף §(א) ? הוא יוצא מתוך ההנחה האופטימית שהחוק הקיים לפני חוק היסוד יהיה גרוע מחוק היסוד, ועל כן יש מקום להעדיף את חוק היסוד על פניו. אבל ההנחה הזאת מינין לנו שתאמת? החוק הזה איננו אידאלי. בין החוקים הקיימים יש חוקים טובים מאד. יכול להיות מצב שיהיו שני פירושים, אחד ההולם את חוק היסוד והוא פחות טוב מבחינת זכויותיו של האדם; והשני שאינו מתיישב עם חוק יסוד זה והוא יותר טוב. באה האינטרפרטציה הזאת ומחייבת אותם לפסוק שלא לטובת היחיד.
על כן אני חושב שזאת יכולה להיות מיטת סדום. אני הייתי סומך על השופטים ומניח להם לפסוק לפי הנסיבות שישקלו את שני החוקים. אולי יעדיפו את החוק הקודם שמגן יותר על זכויות היסוד של היחידה מאשר חוק היסוד עצמו. מסיבה זו הייתי משאיר את השאלה של האינטרפרטציה, פתוחה:

היו"ר ב. הלוי:

משרד המשפטים הציע נוסח שמתאים למה שאתה אומר. אם זה נראה לחברים, אפשר לשנות את הניסוח של סעיף (א) בהתאם. הנוסח אומר: רואים כל חוק ישן או חוק שניתן לפירושים שונים, כמכוון לקיים ולא להגביל את זכויות האדם.

סעיף (ב) איננו נוקשה. אני חושב שצריך להיות ברור שסעיף (ב) איננו המלה האחרונה. חוק ישן אמנם עומד בתוקפו, אבל יפורש כך וכך.

ה. צדוק:

אני מוכן לקבל את השינוי של הנוסח בסעיף (א), אבל בזה לא פתרנו את השאלה איפה מקומו של הרעיון הזה. אני חושב שצריך להניח על השולחן בסעיף אחד את הרעיון שבשני הסעיפים:

היו"ר ב. הלוי:

כיון שיש הוראה הרבה יותר תקיפה לגבי התחיקה החדשה שחוק יסוד זה עדיף, גם הפרשנות צריכה להיות בהתאם. אבל בנוגע לתחיקה ישנה, זה יבליט יותר שסעיף 20 חל רק בשני מקרים:

סעיף 20 מבליט שאנחנו מבדילים בין חוק חדש וחוק ישן... לגבי חוק חדש - חוק יסוד זה עדיף. בחוק ישן הדברים יותר מסובכים. חוק זה לא בא לגרוע מכל דין, אבל יש לפרש אותו כמכוון לקיים ולא לגרוע מזכויות האדם הקבועות בחוק זה. אמנם חסר החלק התאורטי שגם חוק חדש יפורש בהתאם לאותו הענין, אבל זה מובן.

יש הצעה של חה"כ צדוק להתחיל בסעיף (ג) שיהיה (א). סעיפים (ב) ו-(א) יהיו סעיף (ב) ב-(ב) תוסף הפסקא הבאה: אולם רואים כל חוק ישן או חוק שניתן לפירושים שונים, כמכוון לקיים ולא להגביל את זכויות האדם. - נוסח מדוייק יובא ע"י פרופ' ידין.

המשך הדיון נדחה.

הישיבה ננעלה בשעה 13.00